

Allmänna sammankomster och Sveriges säkerhet (SOU 2024:52)

Inledning

Svensk Scenkonst har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får härmed anföra följande.

Svensk Scenkonst är bransch- och arbetsgivarorganisation för hela den professionella scenkonsten. Organisationen företräder cirka 250 verksamheter inom musik, dans, teater, opera och samtida cirkus. Bland medlemmarna finns landets scenkonst-institutioner samt privata scenkonstföretag och aktörer inom den fria professionella scenkonsten. Svensk Scenkonst verkar för att det ska finnas optimala förutsättningar att producera och sprida scenkonst av högsta kvalitet i hela Sverige.

Allmänna synpunkter

Svensk Scenkonst bedömer att utredningens förslag att ge Polismyndigheten befogenhet att begränsa eller helt förbjuda allmänna sammankomster med hänvisning till Sveriges säkerhet är riskfylld ur demokratisk synpunkt. Svensk Scenkonst är därtill inte övertygad om att de lagförslag som utredningen presenterar resulterar i att Sveriges säkerhet främjas.

Svensk Scenkonst välkomnar dock betänkandet som ett utmärkt författningsunderlag i en fortsatt demokratisk beslutsprocess.

Begränsning av mötesfriheten med hänsyn till Sveriges säkerhet

Svensk Scenkonst anser, liksom utredaren, att det finns situationer då Sveriges säkerhet är av ett överordnat intresse. En grundläggande frågeställning är när, och i så fall på vilket sätt, en hänvisning till Sveriges säkerhet ska kunna begränsa eller helt

förbjuda en allmän sammankomst. Likaså har frågan om på vilken nivå ett sådant beslut ska kunna fattas stor betydelse ur demokrati- och rättssäkerhetssynpunkt.

Utredningen har presenterat tre alternativa lagförslag, varav två av dessa (avsnitt 10), ger Polismyndigheten rätt att antingen begränsa eller helt förbjuda en allmän sammankomst med hänvisning till Sveriges säkerhet. Enligt det mindre ingripande förslaget ska Polisen kunna begränsa den allmänna sammankomsten genom att hänvisa till annan tid och plats för dess genomförande.

Några erfarenheter från scenkonsten

Som en allmän bakgrund kan inledningsvis framhållas att Svensk Scenkonst har blandade erfarenheter av Polismyndighetens handläggning av ordningslagens tillståndsfrågor. Bland annat tog Polisen beslut under pandemin, som senare ändrades av domstol, vilket fick stora ekonomiska konsekvenser för den berörda verksamheten. Därtill uppstår med jämna mellanrum osäkerhet kring vad ett gällande tillstånd omfattar. Detta blev tydligt i samband med Polisens införande av väskförbud på större evenemang den 1 november 2023.

En scenkonstproduktion utmärks typiskt sett av en lång planeringshorisont och stort ekonomiskt risktagande. Scenkonstens evenemangsansordnare är därför beroende av en fungerande handläggning av tillstånd. Att en ansvarig anordnare som bryter mot tillståndsreglerna kan dömas till böter eller fängelse är också en omständighet av viss betydelse.

Enligt den information Svensk Scenkonst har fått från Polisen så handläggs tillståndsärenden "enhetsvis" inom respektive polisregion. Detta kan bland annat få till följd att liknande ärenden kan komma att bedömas olika.

Konstnärlig frihet en central del av den grundlagsskyddade mötesfriheten

Fria framföranden av konstnärliga verk är, oavsett dess form och gestaltning, en bärande del av den grundlagsskyddade mötesfriheten. Ett fritt spridande av tankar och känslor utgör den fria åsiktsbildningens vitalaste del. Eller omvänt, ett beslut om begränsning av en allmän sammankomst får aldrig baseras på det konstnärliga verkets innehåll.

Utredningens förslag innebär att den principen frångås eftersom ett begränsningsbeslut kommer att kunna grunda sig på de förväntade konsekvenserna av innehållet i, och/eller formerna för, de yttranden som ska framföras. Enligt förslagen ska Polisen

även få ställa villkor om sättet för sammankomstens genomförande i övrigt, vilket anges kunna innebära ett förbud mot vissa gestaltungsformer.

Svensk Scenkonst anser att detta riskerar att överskrida demarkationslinjen mellan den grundlagsskyddade yttrandefriheten och förhandscensur. Enbart risken därför kräver tydligare motiveringar än de som ligger till grund för nuvarande förslag.

Den lagtekniska lösningen

I den mån det alls ska vara möjligt att begränsa mötes- och demonstrationsfriheterna med hänsyn till Sveriges säkerhet anser Svensk Scenkonst att det finns goda principiella skäl som talar för att ett sådant beslut kan meddelas av regeringen. Som utredaren själv påpekar, avsnitt 10.6, skulle det kunna ske genom ett bemyndigande som i sin tur underställs riksdagen för utövande av konstitutionell kontroll. För detta krävs dock grundlagsändringar, vilket det inte ligger i utredningens uppdrag att föreslå.

I stället föreslås att en möjlighet till begränsningsbeslut med hänvisning till Sveriges säkerhet införs i de nuvarande lagarna på området. Därmed kommer ett eventuellt beslut att förbjuda en allmän sammankomst med hänvisning till Sveriges säkerhet att delegeras till myndighetsnivå, i detta fall Polisen.

Polisen ska i sin tur, på grund av ärendets natur, kunna inhämta information från Säkerhetspolisen eller Utrikesdepartementet. En av följderna blir att ett förbud om att genomföra en allmän sammankomst med hänvisning till Sveriges säkerhet av sekretessskäl kan lämnas utan motivering med hänvisning till annan myndighets bedömning av säkerhetsläget.

I ett öppet och demokratiskt samhälle är det av yttersta vikt att all myndighetsutövning, oavsett om det handlar om rättigheter eller skyldigheter, så långt som möjligt sker med öppna motiveringar och partsinsyn. Svensk Scenkonst delar Säkerhetspolisens farhågor att den föreslagna ordningen är oförenlig med myndighetens uppdrag att skydda demokratin och värna medborgarnas fri- och rättigheter. Det riskerar kunna uppfattas som att det är Säkerhetspolisen som dikterar villkoren för yttrandefriheten.

Synpunkter på betänkandets förslag och innehåll

Avsnitt 10

Svensk Scenkonst anser att konsekvenserna av att Polisen med hänvisning till Sveriges säkerhet ska kunna begränsa eller helt förbjuda allmänna sammankomster är svåröverskådliga och allt för riskabla ur demokratisk synpunkt. Förslagen riskerar därmed att motverka syftet att värna Sveriges säkerhet på både kort och lång sikt.

Svensk Scenkonst avstyrker förslagen i sin helhet.

Avsnitt 13.2 – Hur lång ska giltighetstiden vara?

För det fall att lagförslagen enligt avsnitt 10 genomförs föreslår utredningen en giltighetstid på fyra år. Det motiveras bland annat med att en och samma regering inte ska kunna besluta i frågan två gånger under en och samma mandatperiod.

Svensk Scenkonst tillstyrker förslaget.

Avsnitt 13.3 – En modell för utvärdering

Utredningen föreslår att reglerna för att beakta Sveriges säkerhet vid tillståndsprovningen med mera bör utvärderas i samband med en mer omfattande översyn av ordningslagen. Om förslagen genomförs anser Svensk Scenkonst att konsekvenserna för kulturen måste utredas särskilt.

Svensk Scenkonst tillstyrker förslaget i övrigt.

Avsnitt 15.6 – Övriga konsekvenser

Svensk Scenkonst delar inte utredningens bedömning att den etablerade kulturen inte kan förväntas påverkas av förslagen. Svensk Scenkonst delar inte heller bedömningen att risken för att någon av Svensk Scenkonst medlemmar skulle anordna sammankomster som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet skulle vara närmast försumbar.

Risken för negativa konsekvenser i såväl konstnärligt som ekonomiskt hänseende är inte obetydlig.

Avsnitt 18.3 – Ingen ny vägransgrund

För det fall att man inte väljer att genomföra lagförslagen enligt avsnitt 10 har utredningen, som ett tredje alternativ, föreslagit vissa ändringar och förtydliganden. Polisen ska bland annat kunna beakta skyddet för liv och hälsa genom att meddela annan tid och plats eller helt ställa in sammankomsten.

Svensk Scenkonst anser att lagförslaget innehåller flera välkomna förtydliganden.

Svensk Scenkonsts kontaktperson i detta ärende är Martin Hjorth, förbundsjurist.
martin.hjorth@svenskscenkonst.se, 070-420 27 72

SVENSK SCENKONST

Birgitta Svendén
Ordförande

Mikael Brännvall
VD